

TIBISCUM — CERCETĂRI ARHEOLOGICE (II)

(1976—1979)

Rîndurile de față sînt urmarea articolului apărut în *Acta Musei Napocensis*, XIX, 1982, p. 311—323. Ele prezintă inventarul arheologic, grupat pe categorii de materiale descoperite în campaniile de săpături ale anilor 1976—1979 de la *Tibiscum*.

CATALOGUL MATERIALULUI ARHEOLOGIC DESCOPERIT*

I. CERAMICA

A. Vase ceramice de import

a. *Terra sigillata*

1. Strachină, fragment; fund inelar, în interior, la bază are un cerc dublu canelat, umplut cu incizii duble ce depășesc cercul exterior; în centru, începutul unei ștampile M... (M.ARTI...?); dg. 28 cm; db. 10 cm; castru, S₁A, c. 10, 0,40—0,50 m, nivel III; vezi Popilian, pl. XIV, XIII, 187; MC, inv. 9579.

2. Vas, fragment; pastă fină; culoare și firnis roșu; ștampila CI (?) CIN[AMVS F] sau CIN[AMI]; producător din Lezoux (Gallia centrală) castru, S₂, c. 3, 0,80—1 m; vezi *Buciumi*, p. 39; nr. 32 și 34; MC, inv. 9524.

3. Castron, fragment; pastă foarte fină; firnis roșu pe ambele părți; motive fito-, zoo- și antropomorfe; castru, S₁A, c. 12, 1,30 m, nivel II; vezi Popilian, pl. III (*passim*); MC, inv. 9546; pl. IV, 8.

4. Vas fragment; pastă foarte fină; firnis roșu pe ambele părți; fără decor; buză și gît aplecate spre exterior; castru, S₁A, *passim*; vezi Popilian, pl. XIII, 190; MC, inv. 9531.

5. Vas, două fragmente; pastă foarte fină; firnis roșu; un fragment decorat cu figuri geometrice; castru, S₁A, c. 3, 0,80—1 m; nivel III; MC, inv. 9525; pl. IV, 4.

* În catalog am folosit următoarele prescurtări: c. = caroul secțiunii; d. = diametrul; dg. = diametrul gurii; db. = diametrul la bază; L. = lungimea; l. = lățimea; g. = grosimea; i. = înălțimea.

- D. Alicu, E. Nemeș, *BAR* = Dorin Alicu, Emil Nemeș, *Roman Lamps from Sarmizegetusa*, în *BAR*, Supplementary Series 18, Oxford, 1977.
- Buciumi* = E. Chirilă, N. Gudea, V. Lucăcel, C. Pop, *Castrul roman de la Buciumi*, Cluj, 1972.
- Popilian = Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.
- Salamon, *Intercisa* = A. Salamon, *Csontmühely Intercisában*, în *ArchÉrt*, 2, 1977 (vol. 105), p. 207—215.
- MC = Muzeul județean de etnografie și istorie locală Caransebeș.

6. Castron, fragment din buză și gît; pastă fină, cărămizie; firnis brun-roșcat închis; S₁, Ac. 10—11, 1,05 m, nivel II; MC, inv. 9511.

7. Vas, fragment cu reprezentarea unui personaj feminin (păstrat parțial); Pod Nord, S₁, c. 18, 0,95—1,10 m; MC, inv. 9818.

8. Vas, fragment; din pastă fină; firnis roșu (Gallia centrală); *canabae* vest, S₁, c. 16, 1,50—1,80 m; MC, inv. 9777.

9. Castron, fragment (fund inelar, buza lipsă, probabil, rotunjită); pastă fină, cenușie; firnis brun-roșcat; decor bogat; motive fito și zoomorfe; pe umăr ștampila RIVNAT (redată invers); db. 8 cm; *canabae* vest, S₁, c. 3, 0,70—1 m; MC, inv. 9735; pl. VI, 8.

10. Cupă, fragment; pastă fină; firnis cărămiziu; fund inelar; o canelură pe mijlocul peretelui exterior; db. 13,5 cm; î. 5 cm; Pod, încăperea XIV, 0,80—1 m (din strat de dărîmătură); MC, inv. 9542; pl. II, 3.

11. Castron, fragment; pastă fină; firnis roșu pe ambele părți; buza rotunjită; castru, C₁, 0,65—0,75 m; MC, inv. 9506; pl. IV, 2.

12. Vas, fragment; firnis roșu; pe corp ștampila ALBV[CI]?; Pod Nord, S₁, c. 17, 2,45 m; vezi Popilian, pl. XIV; MC, inv. 10024; pl. IV, 5.

13. Cupă, fragment din fund (inelar); în centru ștampila REGA...; firnis roșu; *canabae* vest, S₁, c. 5; 0,90—1,10 m; MC, inv. 9587; pl. IV, 1.

14. Strachină, fragment; decor cu reprezentări zoo și antropomorfe (triton); Gallia centrală; castru, S₂, c. 6, 0,20—1,30 m; vezi *Buciumi*, p. 39, nr. 23 și pl. II/19; Popilian, pl. II și V; MC, inv. 10871; pl. IV, 3.

15. Strachină, fragment; firnis roșu; reprezentare zoomorfă într-un cerc dublu (un cerb); Gallia centrală; *canabae* vest, S₁, c. 1, 0,90—1,10 m; vezi Popilian, pl. VII/10; MC, inv. 9552; pl. IV, 6.

b. *Terra nigra*

1. Cupă, fragment; pastă foarte fină; firnis negru pe ambele părți; decorată cu șiruri de alveole ovale, despărțite în registre de cîte o canelură orizontală; castru, S₁A, c. 19, 0,95—1,15 m, nivel II—III; vezi Popilian, pl. LX, 741 (tip. 8); MC, inv. 9503.

2. Strachină, fragment; pastă fină, cenușie; firnis negru; registrul inferior decorat cu palmete verticale, cel superior cu incizii paralele, verticale, pe umăr ornamente ștampilate; castru, S₁A, c. 19, 1,45—1,60 m, nivel I; MC, inv. 9505.

3. Vas, fragment; pastă fină, cenușie; firnis negru pe ambele părți; ornamente circulare așezate orizontal; castru, S₁A, c. 14, 1,30—1,50 m, nivel II; MC, inv. 9512.

4. Văscior, fragment din buză; castru, S₁A, c. 21, 1,55—1,75 m, nivel I; MC, inv. 10236.

5. Strachină (?), fragment; pastă fină; firnis negru pe ambele părți; decor ștampilat („cornulețe”); *Tibiscum*, 1977, *passim*; MC, inv. 5320.

6. Strachină (?), fragment; pastă fină, cenușie; firnis negru pe ambele părți; decor ștampilat (palmete) și incizii paralele; *Tibiscum*, 1975, *passim*; MC, inv. 4372; pl. V, 1.

7. Castron, fragment; pastă fină, cenușie; firnis negru pe ambele părți; buză dreaptă, verticală; decorat la exterior cu un briu ce împarte vasul în două registre, ambele ornamentate cu șiruri de creștături duble; dg. 26 cm; db. 10 cm; î. 10,5 cm; Pod Nord, S₁, c. 12, 1,90—2 m (deasupra platformei de var); MC, inv. 10221; pl. I, 2.

c. *Ceramică glazurată, pictată*

1. Vas, fragment; pastă fină, cărămiziu-gălbuie; smalt verde; decor vegetal (viță de vie); castru, S₁A, c. 14, 0,50—0,70 m (nivel III); MC, inv. 10234; pl. VI, 3.

2. Tavă, fragment; pastă fină, cenușie; smalt verde-muștar cu pulbere de aur (?); lucrat în tipar cu ștampile CRISPIN... (?); ornamente florale; i. litere 1,8—1,9 cm; castru, construcția A, 0,50—1 m; vezi D. Alicu, E. Nemeș, *BAR*, p. 14, nota 55; MC, inv. 10941; pl. V, 4, 6.

3. Vas, fragment; pastă fină, neagră; decor floral pictat cu alb și șiruri orizontale de creștături; *canabae* vest, S₁ prelungire, *passim*; MC, inv. 9870; pl. VI, 6.

B. *Ceramică provincială lucrată cu roata*a. *Oale*

1. Oală-borcan; pastă semifină, cărămizie; ardere bună, secundară; buza parțial deformată de foc; fără decor; dg. 17,2 cm; db. 7 cm; i. 19,5; castru, S₁A, c. 20, 1,60—1,85 m, nivel I; vezi Popilian, pl. XXXIV, 334 (tip 3); MC, inv. 9386; pl. II, 1.

2. Oală-borcan; pastă grosolană, cenușie; fără decor; dg. 11 cm; db. 7,2 cm; i. 16,7 cm; Pod Nord, S₁, c. 41, 1,80 m; vezi Popilian, pl. XXXVI, 368 (tip 11); MC, inv. 10584; pl. I, 7.

3. Oală mică; pastă fină, galbenă; ardere secundară; firnis roșu pe buză, gît și umăr; fund inelar; două torți laterale; fără decor; dg. 9 cm; db. 3,6 cm; i. 9,8 cm; castru, S₁A, c. 20, 1,40—1,50 m; vezi Popilian, LXXXIX, 402 (tip 4); MC, inv. 9543; pl. II, 7.

b. *Străchini, castroane*

1. Strachină; pastă fină; firnis brun-roșietic în interior; fund inelar; fără decor; dg. 28 cm; i. 12 cm; castru, S₁A, c. 5, 1,40—1,60 m; vezi Popilian, LXVII, 815 (tip 2); MC, inv. 10580; pl. I, 1.

2. Castron; pastă grosolană, cărămizie; buza aplecată spre exterior cu o canelură lată, circulară, pe fața ei superioară; dg. 18,8 cm; db. 6 cm; i. 10,9 cm; castru, S₂, c. 6, 1,30—1,60 m; MC, inv. 11056, pl. III, 1.

3. Strachină, fragment; pastă fină, cărămiziu-gălbuie; firnis roșu pe ambele părți; fund inelar, buza puternic aplecată spre exterior; dg. 30,5 cm; db. 10,8 cm; i. 5,5 cm; *canabae* vest, S₁, c. 17—18, 1,90—2 m; MC, inv. 10021.

c. *Ulcioare*

1. Ulcior; pastă semifină, roșie; buză trilobată; decorat cu trei caneluri în zona inferioară a torții; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 3—4, 1,30 m (în strat de lut galben cu urmă de arsură); dg. 6 cm; i. 19,7 cm; g. torții 2,8 cm; db. 6,5 cm; vezi Popilian, pl. XLIX, 530 (tip. 12); *Buciumi*, pl. XXIX/4; MC, inv. 10582; pl. I, 5.

2. Ulcior; pastă semifină, alb-gălbuie; buza dreaptă aplecată spre exterior, fund inelar, toarta lipsă; dg. 7,4 cm; db. 8,8 cm; i. 31 cm; Pod Nord, S₁, c. 36—37, 1,70—1,85 m; vezi Popilian, pl. XLIII (tip 2); MC, inv. 10578.

3. Ulcior; pastă relativ fină, cărămiziu-gălbuie; fund plat, buza rotunjită, o toartă; dg. 7,2 cm; db. 8,5 cm; i. 32,6 cm; Pod Nord, S₁, c. 36—37, 1,70—1,85 m; vezi Popilian, pl. XLIII (tip 2) MC, inv. 9847.

d. *Fructiere-afumători*

1. Afumătoare, fragment; (lipsă piciorul); pastă grosolană, cărămizie; buza alveolară; dg. 13,2 cm; î. 4,3 cm; *Tibiscum*, 1977, *passim*; MC, inv. 9553; pl. I, 3.

2. Vâscior-afumătoare-capac (?); pastă semifină, cărămizie; decor alveolar pe buză și umăr; dg. 6 cm; db. (buton?) 4,2 cm; î. 5,8 cm; castru, S₃, c. 9, 1,80—1,90 m; MC, inv. 11054; pl. VI, 5.

e. *Căni*

1. Căniță cu două torți; pastă fină, cu urme de ardere secundară; parțial firnis roșu; nedecorat, dg. 9,5 cm; î. 9,8 cm; castru, S₁A, c. 20, 1,40—1,50 m, nivel I (din strat de arsură); vezi Popilian, pl. LVIII, 696 (tip 2); MC, inv. 9543; pl. II, 7.

f. *Farfurii*

1. Farfurie, fragment; pastă fină, cărămizie; firnis roșu; buza rotunjită; dg. 16,6 cm; db. 11,5 cm; î. 4,5 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, *passim*, 0,20—0,40 m; vezi Popilian, pl. LXXI, 892 (tip 2); MC, inv. 9983, pl. III, 3.

2. Farfurie; pastă fină, neagră; buza aplecată spre interior; decorată cu două caneluri circulare pe fundul vasului, în interior; dg. 19,5 cm; db. 14,3 cm; î. 5 cm; vezi Popilian, pl. LXIX (tip 5); MC, inv. 11260; pl. III, 2.

3. Farfurioară; pastă semifină, cărămizie; fund inelar, profilat; fără decor; dg. 6,5 cm; db. 3,3 cm; î. 2 cm; Pod, S₂, c. 5, 2,20 m; MC, inv. 10596; pl. III, 5.

g. *Capace*

1. Capac; pastă semifină, cărămizie; ardere secundară; dg. 16 cm; î. 5 cm; castru, S₁A, c. 10, 0,45 m, nivel III; vezi Popilian, pl. LXXIII, 927 (tip 4); MC, inv. 9477.

2. Capac, fragment; pastă semifină, negricioasă; marginile lipsă; pe buton, două incizii în formă de cruce, aplicate după ardere; d. buton 4,5 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 12, 1,05 m; MC, inv. 9977; pl. I, 4.

3. Capac, fragment; pastă semifină, neagră; d. buton 5,5 cm; î. 5,5 cm; Pod Nord, S₁, c. 30, 1,10—1,25 m; vezi Popilian, pl. LXXIII, 932 (tip 5); MC, inv. 9978.

4. Capac, fragment; pastă fină, cărămiziu deschisă; ușor deformat; dg. 9,5 cm; î. 3,5 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 12—14, 0—0,60 m; vezi Popilian, pl. LXXII, 918 (tip 3); MC, inv. 10065; pl. III, 6.

5. Capac, fragment; pastă semifină, brună; î. 7,5 cm; Pod Nord, S₁, c. 30—31; MC, inv. 9865.

6. Capac, fragment; pastă semifină, cărămizie; deformat prin ardere; butonul deformat înainte de ardere (aplatizat); dg. 9,2 cm; î. 2,3 cm; castru, S₁A, c. 3, 0,60—0,80 m (nivel II—III); MC, inv. 10228.

7. Capac; pastă fină, cărămizie; dg. 20 cm; d. buton 7,3 cm; î. 3,8 cm; Pod Nord, S₁, c. 26—27, 1,50—1,80 m; *Buciumi*, pl. XXIII, nr. 11; MC, inv. 9667; pl. III, 4.

h. *Vase (forme nesigure)*

1. Strachină (?), fragment; pastă fină, cărămizie; firnis roșu; picior inelar, buza răsfrântă spre exterior; dg. 30 cm; Pod Nord, S₁, c. 37, 1,70—2 m; MC, inv. 10588.

2. Strachină (?), fragment; pastă fină, cenușie; buză scurtă, aplecată spre exterior; decor ștampilat; dg. 12 cm; castru, S₁A, c. 33, 1—1,20 m (nivel III); MC, inv. 10227.

3. Vas (?), fragment din buză și gîtul foarte lung; acoperit cu vopsea albă; dg. (exterior) 6,5 cm; Pod Nord, S₁, c. 3, 2,70 m; MC, inv. 10232; pl. I, 6.

4. Vas (?), fragment; pastă fină, cenușie; ornamente ștampilate (amprenta aversului unei monede: un cap de bărbat); Pod, S₂C₂, din atelier; MC, inv. 10944; pl. IV, 7.

i. Opaite

1. Opaît, fragment; pastă cenușie; partea inferioară a ciocului și parțial din fund; castru, S₁A, c. 28, 1,75—2 m; MC, inv. 9507.

2. Opaît cu cioc prelungit și trei apucători false; pastă roșie cu angobă; L. 6,2 cm; î. 2 cm; Pod Nord, S₁, c. 34—35, 1,80—1,90 m; MC, inv. 10046.

3. Opaît, fragment; acoperit cu smalt verde; un orificiu pe placa superioară; Pod Nord, S₁, c. 13, 1,10—1,40 m; MC, inv. 9824.

4. Opaît, fragment din partea inferioară; ștampila [...] TI (FESTI ?); *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 13, 1,40—1,70 m; vezi Popilian, p. 15, pl. LIII; MC, inv. 9823.

5. Opaît, fragment din partea superioară; pastă fină; firnis roșu; castru, S₁A, c. 21, 1,55—1,75 m (nivel I); MC, inv. 10236.

6. Opaît, pastă fină, cărămizie; firnis roșu pe partea superioară; două apucători false; fără ștampilă; L. 7,5 cm; 1,5,2 cm; î. 2,4 cm; Pod Nord, S₁, c. 34—35, 1,80—1,90 m; MC, inv. 10069; pl. VI, 1.

7. Opaît, fragment; pastă fină, roșie; pe fund are ștampila CARI...; L. 8,3 cm; î. 2,1 cm; Pod Nord, S₁, c. 18, 1,60 m; MC, inv. 10068.

8. Opaît, fragment (ciocul lipsă); pastă fină, roșie; la exterior firnis roșu; două apucători false; pe fund, în centrul a două caneluri concentrice, ștampila FORTIS; castru, S₄, 0,70 m (în exteriorul colțului de nord-vest a castrului mic din piatră, la circa 0,90 m); D. Alicu, E. Nemeș, *BAR*, p. 16, pl. LIII—LV; MC, inv. 11059; pl. VI, 7.

9. Opaît, pastă fină, brun-cenușie; trei apucători false; pe fund, într-un cerc, ștampila CASSI; L. 6,3 cm; 1,4,2 cm; î. 2,1 cm; Pod Nord, S₁, c. 22, 1,90 m; vezi D. Alicu, E. Nemeș, *BAR*, p. 13, pl. LII, 8; MC, inv. 10150; pl. VI, 4.

10. Opaît, fragment (lipsă o parte din cioc); pastă fină, roșie; pe placa superioară, trei apucători false; pe fund două cercuri concentrice; L. 7,5 cm; î. 3 cm; castru, construcția A, 0,20—0,80 m; MC, inv. 10960.

11. Opaît, fragment; pastă fină, roșu-gălbuie; firnis brun-roșcat; fundul marcat printr-o canelură circulară; decorat cu o rozetă ștampilată, alături litera „P”, în relief; pereții laterali (fragmentari) decorați cu palmete cu formă identică cu ale rozetei; db. 4,2 cm; î. 2,8 cm; castru, S₃, c. 5, 1,90—2 m (la baza primului șant de apărare al castrului mic); MC, inv. 10952; pl. VI, 9.

12. Opaît, fragment; pastă fină, cenușie; castru, construcția A, încăperea I, 0,30—0,40 m (în canalul de hypocaust, situat de-a lungul peretelui de est); MC, inv. 10936.

j. *Amfore*

1. Gît de amforă cu text pictat; pastă semifină, roșie, acoperită cu vopsea albă; literele latine pictate cu roșu; două torți scurte cu două caneluri orizontale la partea lor superioară; Pod Nord, S₁, c. 40, 1,50—1,70 m; MC, inv. 9869; pl. V, 3.

2. Gît de amforă; pastă semifină, cărămizie, în exterior vopsită cu alb; parțial, o inscripție pictată cu roșu; se disting doar literele ev; dg. 7,2 cm; î. 12,7 cm; î. litere 1,3 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 19, 1,90—2,20 m; MC, inv. 10983; pl. V, 2.

3. Amforă, fragment; pastă semifină, cărămizie, cu urme de semne pictate cu roșu; î. litere 0,9 cm și 7,3 cm; castru, construcția A, în exteriorul zidului de vest, MC, inv. 11058; pl. V, 5.

C. *Ceramica lucrată cu mîna*a. *Vase*

1. Vas; pastă grosolană cu cioburi pisate ca degresant; culoare brun-negricioasă în spărtură; lustruit la exterior; nedecorat; dg. 19 cm; db. 16 cm; î. 31 cm; Pod Nord, S₁, c. 36—37; 1,70—1,85 m; MC, inv. 9614; pl. II, 6.

2. Oală-borcan; pastă grosolană, neagră la exterior, brun-cărămizie la interior, netezită; buza aplecată spre exterior; dg. 16 cm; db. 10 cm; castru, S₁A, c. 22, 1,45—1,65 m; MC, inv. 10225; pl. II, 5.

3. Oală-borcan; pastă grosolană, cenușiu-negricioasă; ardere bună, secundară; buza rotunjită și aplecată spre exterior; fără decor; dg. 9 cm; db. 5,9 cm; î. 11,6 cm; castru, S₁A, 2,65 m (în umplutura șanțului); MC, inv. 9544; pl. II, 2.

4. Oală-borcan, fragment; pastă grosolană, cu cioburi sfărîmate ca degresant; culoare brun-cenușie pe ambele părți, cărămizie în spărtură, netezită; buza scurtă, rotunjită, aplecată spre exterior; pe gît, un briu crestă; dg. 22 cm; db. 16 cm; Pod Nord, S₁, c. 13—14, 1,40—1,50 m (sub nivelul de arsură); MC, inv. 9691.

b. *Capace*

1. Capac; pastă grosolană, cenușiu-negricioasă; ardere secundară, deformat prin ardere (zгурificat); dg. 18,5 cm; î. 8,5 cm; Pod Nord, S₁C₃ (la nivelul atelierului); MC, inv. 11060; pl. III, 7.

2. Capac; pastă grosolană, cărămizie la exterior, neagră în interior, netezită; dg. 13,5 cm; d. buton 5,2 cm; î. 5,2 cm; Tibiscum, *passim*, 1977; Popilian, pl. LXXII (tip 3); MC, inv. 9474; pl. II, 4.

D. *Creuzete, tipare*

1. Creuzet; lucrat cu mîna; pastă grosolană, cenușie, ars puternic, cu urme de aur în interior; dg. 3,8 cm; î. 1,8 cm; Pod Nord, S₁, c. 14, 1,90—2 m (nivelul atelierului); MC, inv. 10048.

2. Trei fragmente de creuzete; lucrate cu mîna; pastă grosolană, cenușie, arse puternic, cu urme de aur în interior; 1. dg. 3,8 cm; î. 1,8 cm; 2. dg. 2,5 cm; î. 1,5 cm; 3. dg. 4,5 cm; î. 4 cm; Pod Nord, S₁, c. 14, 1,90—2 m (din atelier); MC, inv. 10048; pl. VII, 3—5.

3. Două creuzete; pastă semifină, cenușie, arse puternic; un cioc de scurgere (pentru topit bronz); unul întreg, altul fragmentar; 1. dg. 8 cm;

i. 8,5 cm; 2. dg. 6,2 cm; i. 8,5 cm; vezi A. Bodor—I. Winkler, în *ActaMN*, XVI, 1979, p. 144, fig. 3; MC, inv. 11069; pl. VII, 6—8.

4. Tipar pentru lingouri, două fragmente; pastă semifină, cărămizie; lucrat cu mâna; 1. L. 3,2 cm; 1,7,4 cm; i. 3,8 cm; 2. L. 8,4 cm; 1,10 cm; i. 3,8 cm; Pod Nord, S₁, c. 14, 1,60—2 m (nivelul atelierului); MC, inv. 10031; pl. VII, 1—2.

5. Tipar pentru lingouri, fragment; pastă semifină, cărămizie; fundul rotunjit; L. 2,5 cm; 1,3,1 cm; g. 1,2 cm; adâncime tipar 0,15 cm; Pod, S₂C₂, 1,40—1,60 m; MC, inv. 11070; pl. VII, 7.

6. Tipar pentru lingouri, fragment; pastă semifină, cărămizie; L. 3,7; 1,3 cm; g. 1,3 cm; adâncime tipar 0,2 cm; MC, inv. 11070; pl. VII, 10.

7. Tipar pentru catarama (?), fragment; pastă semifină, cenușie, partea inferioară rotunjită spre margini; L. 5,2 cm; 1,4,9 cm; g. 1 cm; adâncime tipar 0,15 cm; Pod, S₂C₂, 1,40—1,60 m; MC, inv. 11070, pl. VII, 11.

8. Tipar pentru catarama (?), fragment; pastă semifină, cenușie; L. 3,2 cm; 1,2,9 cm; g. 1,1 cm; adâncime tipar 0,1—0,3 cm; Pod, S₂C₂, 1,40—1,60 m; MC, inv. 11070; pl. VII, 12.

9. Tipar, fragment; pastă semifină, cenușie; o impresiune dreptunghiulară; margine ușor zimțată; L. 3,2 cm; 1,2,4 cm; i. 1,6 cm; Pod, S₂C₁ (din atelier); MC, inv. 11232; pl. VIII, 10.

10. Tipar, fragment; pastă semifină, cenușie impresiune circulară (?) pentru verigi (?); L. 4,1 cm; 1,3 cm; i. 1 cm; MC, inv. 11233; pl. VIII, 11.

E. Teracote, tipare de teracote

a. Teracote

1. Placă sculptată de teracotă (cahlă), fragment; cu reprezentarea unui corp de personaj feminin; L. 13,5 cm; i. 8,3 cm; g. 2,5 cm; *Tibiscum*, oraș, *passim*, 1977; P. Bona, C. Pop, în *StcomC*, III, 1979, p. 275, nr. 3 și fig. 4; MC, inv. 10970.

2. Teracotă, fragment; pastă fină, cărămiziu-cenușie; reprezentarea lui Venus Victrix (se păstrează torsul și un braț); Pod Nord, S₁, *passim*, 1987; MC, inv. 10971.

3. Statuetă din teracotă, fragment; pastă fină, cărămizie; ardere secundară; reprezentă pe Eros (?), lipsă fața, brațele și, parțial, piciorul stîng; 1,4,2 cm; i. 9,6 cm; Pod Nord, S₁, c. 18, 1,30—1,50 m; vezi P. Bona, C. Pop, *op. cit.*, p. 273—275, nr. 2 și fig. 2—3; MC, inv. 10964.

4. Figurină teracotă, fragment din capul și gîtul unui cal; pastă fină, cărămizie; *Tibiscum*, *passim*, 1975; MC, inv. 9603; pl. VI, 2.

5. Tipar de teracotă, fragment; pastă relativ fină, brun-cărămizie; se observă, parțial, reprezentarea unui personaj (torace, piciorul și brațul stîng); L. 4,4 cm; 1,4 cm; d. 0,9 cm; castru, construcția A, 0,20—0,80 m; MC, inv. 10962; pl. VIII, 9.

6. Tipar pentru teracote discoidale, fragmentar; pastă fină, cărămiziu-cenușie; chenar circular, marginile ridicate; reprezentări umane, decor vegetal; un orificiu care nu străpunge tiparul; i. 2,7 cm; d. exterior 16 cm; g. 0,9 cm, castru, construcția A, încăperea I, 0,30—0,60 m (în pămîntul de umplutură, lângă peretele de sud); MC, inv. 10958; pl. VIII, 12.

I. OBIECTE DIN METAL

A. Obiecte din fier

1. Lamă de cuțit; spre capăt curbat; vârful rupt, minerul lipsă; L. 12 cm; g. 0,1—0,2 cm; castru, S₁A, c. 8, 1,65—1,90 m (nivel I); MC, inv. 9496.
2. Cuțit; vârful lipsă, cu un tăiș; puternic oxidat; L. 16 cm; l. mîner 1,1 cm; tăiș 2,2 cm; g. lamă 0,6 cm; g. mîner 0,4 cm; Pod Nord, S₁, c. 34—35, 1,80—1,90 m; MC, inv. 10046; pl. X, 2.
3. Cuțit; în formă de pumnal; vârful lamei rupt, un tăiș; mîner păstrat parțial; puternic oxidat; L. totală 19,7 cm (lamă 13,2; mîner 6,5 cm); 1,3,2 cm; g. 0,5 cm; castru, construcția A, încăperea I (în canalul hypocaustului, lingă peretele de est), 0,30—0,40 m; MC, inv. 10936; pl. X, 4.
4. Cuțit; vârful lamei ușor arcuit și deteriorat, mîner păstrat parțial; puternic oxidat; L. 12,1 cm (L. lamă 9,1 cm); 1,1,7 cm; g. 0,2 cm; castru, în pămîntul evacuat de lingă zidul de incintă vestic (la nord de rețele de est), 0,30—0,40 m; MC, inv. 10936; pl. X, 3.
5. Cosor; lamă curbată spre interior; mîner rupt cu un inel la capăt; puternic ruginit; L. lamă 18,7 cm; l. 4,7 cm; L. mîner 9,7 cm; castru, S₁A, c. 36, 0,85 m (nivel II—III); M. Moga, D. Benea, în *StcomC*, II, 1977, p. 324, nr. 7 și fig. 7; MC, inv. 9540.
6. Toartă de vas; din bară cu profil dreptunghiular, capetele îndoitte, terminații globulare; la un capăt, inelul de fixare de vas; L. 10,5 cm; castru, în pămîntul excavat de lingă zidul de incintă vestic (la nord de *porta decumana*), 1975; MC, inv. 9486.
7. Toartă de căldărușă, fragment; un capăt subțire și întors; L. 10,5 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 11, 1,70—1,90 m; MC, inv. 9859.
8. Cheie; în formă de L, cu trei dinți, apucătoare plată; L. apucătoare 4,8 cm; l. 3,2 cm; castru, S₁A, c. 21, 1,60—1,75 m (nivel I); MC, inv. 9499.
9. Bilă; globulară; zgurificată (se păstrează doar miezul); d. 6,5 cm; castru, S₁A, c. 2, 1,40 m (nivel I); MC, inv. 9535.
10. Vîrf de săgeată; cu trei aripioare, vîrf ascuțit, peduncul de fixare; L. 4,7 cm; d. max. 1,2 cm; castru, V₂, 0,50—0,60 m (în dărîmătura zidului vestic al castrului, la nord de *porta decumana*); MC, inv. 9494.
11. Vîrf de săgeată; cu vârful în patru muchii, tub de fixare; L. 9 cm. d. max. 1,4 cm; castru, V₂, 1 m (în dărîmătura zidului vestic al castrului, la nord de *porta decumana*); MC, inv. 9492; pl. XII, 8.
12. Vîrfuri de săgeți; cu trei aripioare și peduncul-spin de fixare; L. 3,6—5,5 cm; d. 9,2 cm, castru, construcția A (din canalul hypocaustului); MC, inv. 10936; pl. XI, 12—14.
13. Vîrf de săgeată; cu lamă în formă de frunză, tub de înmănușare a lemnului; L. 4,5 cm; l. lamă 2,5 cm; g. lamă 0,2 cm; g. tub 0,5 cm; castru, construcția A, încăperea I (în canalul hypocaustului); MC, inv. 10936; pl. XI, 10.
14. Vîrfuri de săgeată; în patru muchii, peduncul de fixare; L. 5—5,2 cm; g. 0,5—0,7 cm; MC, inv. 10936; pl. XI, 8.
15. Vîrf de suliță; cu tub de înmănușare parțial lipsă; puternic ruginit; L. 16 cm; l. 3,5 cm; castru, S₁A, c. 21—22, 1,50 m (nivel I, din stratul de arsură); MC, inv. 9522; pl. XII, 2.

16. Vîrf de suliță; lamă scurtă și lată, peduncul format prin îndoierea tablei în jurul mînerului din lemn; vîrful rupt; puternic oxidat; L. totală 13 cm (lamă 7 cm; peduncul 6 cm); l. max. tăiș 3 cm; d. peduncul 1,5 cm; castru, construcția A, în exteriorul absidei (îngă zid), 0,50—0,70 m; MC, inv. 11061; pl. XII, 7.

17. Vîrf de lance; cu tub de înmănușare, lamă în patru muchii; vîrf rupt; L. 13,4 cm, d. lamă 2,1 cm; d. tub 2,3 cm; castru, S₁A, c. 12, 1,50 m (nivel I); MC, inv. 9485; pl. XII, 6.

18. Vîrf de lance; cu tub de înmănușare; puternic ruginit; L. 20,4 cm; L. tub 8 cm; l. 3,5 cm; l. tub 1,6 cm; castru, S₁A, c. 21—22, 1,50 m (nivel I); MC, inv. 9522; pl. XII, 5.

19. Vîrf de lance; formă lamelară, cu nervură longitudinală, peduncul tubular; L. 19,5 cm; l. 3 cm; L. tub 8 cm; Pod Nord, S₁C₂, c. 26, 0,55 m; MC, inv. 10049; pl. XII, 4.

20. Vîrf de lance; lama în formă de frunză de salcie; tub de înmănușare parțial lipsă; puternic oxidat; L. 22,8 cm; l. lamă 3,1 cm; d. tub 1,4 cm; *Tibiscum, passim*, 1975; MC, inv. 11250; pl. XII, 3.

21. Spadă; păstrată întreagă, cu gardă și capătul mînerului din os, ornamentate cu cite două incizii paralele; un fragment de bronz de la teacă; un fragment din capătul dinspre mîner a tecii, din tablă de fier puternic oxidată, cu amprente de lemn; L. inițială 60 cm; L. actuală 52 cm; l. lamă 3,5 cm; l. mîner 0,5 cm; garda: l. 5,6 cm; g. 3,5 cm; î. 2,6 cm; buton: l. 5,6 cm; g. 3 cm; î. 2,7 cm; castru, construcția 'A, în exteriorul absidei (la vreo 1,50 m nord-vest, în stratul de dărîmătură cu urme de incendiu); MC, inv. 11062; pl. XII, 1 a—e.

22. Spadă, fragmente foarte slab conservate; puternic ruginită; castru, S₁A, c. 6, nivel I; MC, inv. 9539.

B. Obiecte din bronz

1. Toartă de vas; din bară cu profil rombic, capetele întoarse și lipite de corpul tortii; formă circulară, cu patină; L. bară 13,5 cm; d. bară 0,6 cm; d. toartă 5 cm; î. toartă 5,4 cm; Pod, clădirea XIV (absidă), 0,50—0,70 m (strat de dărîmătură); MC, inv. 10023; pl. IX, 13.

2. Dălțiță (?); un capăt plat cu tăiș, celălalt oval, cu orificiu central de formă dreptunghiulară; pe o parte decorată cu cite două incizii transversale de o parte și alta a orificiului central; L. 3,4 cm; l. max. 0,55 cm; g. 0,15 cm; d. orificiu 0,5×0,1 cm; Pod Nord, S₁C₃, c. 1—2, 1,80—2 m (în atelier); MC, inv. 10950; pl. VIII, 2.

3. Nit (nasture?); disc cu un buton în centru, acoperit cu patină; d. mare 2,4 cm; d. mic 1 cm; î. 0,8 cm; castru, S₁A, c. 23, 1,70 m; MC, inv. 9498; pl. IX, 12.

4. Piesă de car (?); de formă discoidală, un suport central, cu un orificiu mare; peste suport o placă cu un vîrf de fier la mijloc; d. disc 7,8 cm; î. 10 cm; castru, S₁A, c. 9, 1,70—1,90 m (nivelul I); MV, inv. 9536; pl. X, 1.

5. Spatulă (?); un capăt plat cu colțurile rotunjite, vîrful lipsă; acoperită cu patină; L. 7,3 cm; l. max. 1,1 cm; g. 0,25 cm; *canabae* vest, S₁, c. 2, 1,90 m; MC, inv. 11254.

6. Ac de cusut; orificiul și vîrful rupt; acoperit cu patină; L. 9,5 cm; g. max. 0,4 cm; castru, S₁A, 48, 0,80—0,90 m (nivel III); MC, inv. 9491.

7. Ac de cusut; cap uzat și subțiat, cu orificiu; acoperit cu patină;

- L. 14,5 cm; g. 0,3 cm; castru, S₁A, c. 15, 1,60—1,80 m (nivel III); MC, inv. 9487.
8. Ac de cusut; capătul rupt la orificiu; vîrf ascuțit; L. 6,3 cm; g. 0,2 cm; castru, S₁A, c. 6, 0,70—0,90 m (nivel III); MC, inv. 9495.
9. Ac de cusut; cu ambele capete ascuțite, la unul cu orificiu; acoperit cu patină; L. 15,7 cm; g. 0,25 cm; Pod, clădirea XIV (absidă), 1,05 m (în strat de pietriș); MC, inv. 10074.
10. Țintă; de formă semisferică, în concavitate cu un vîrf ascuțit; d. 1,5 cm; î. 1,6 cm; castru, *passim*, 1976; MC, inv. 9582; pl. IX, 2.
11. Țintă; semisferică, un cui în interior; în exterior, de-a lungul marginii două incizii circulare și o canelură centrală; d. 2,4 cm; î. cui 0,9 cm; castru, *passim*, 1976; MC, inv. 5427.
12. Țintă; semisferică, un cui în interior cu capătul îndoit; d. 2 cm; d. cui 0,5 cm; castru, *passim*, lângă *porta sinistra*, 1976; MC, inv. 9581; pl. IX, 7.
13. Țintă; circulară, în centru, un cui de fier; pe fața exterioară un decor incizat din trei cercuri; d. 3 cm; î. 1 cm; Pod Nord, S₁C₁, c. 26, 0,85 m; MC, inv. 11045; pl. VIII, 3.
14. Clopotel; în profil oval; apucătoare cu orificiu de agățare; ușor deformat și deteriorat; acoperit cu patină; î. 5,3 cm; l. 3 cm; d. orificiu 0,8 cm; castru, S₂, c. 1, 0,60 m; MC, inv. 11256; pl. IX, 11.
15. Verigă; circulară, din bandă plată; acoperită cu patină nobilă; d. ext. 2,3 cm; d. int. 1,6 cm; g. 0,15 cm; castru, S₁A, *passim*; MC, inv. 9527; pl. IX, 8.
16. Verigă; din bară ovală (în profil); acoperită cu patină; d. ext. 1,2 cm; d. int. 0,6 cm; castru, construcția A, încăperea I, 0,30—0,40 m; MC, inv. 10936; pl. IX, 9.
17. Inel; rupt în două, acoperit cu patină; d. aproximativ 1,5 cm; Pod Nord, S₁C₁, 1,90—2 m (în atelier); MC, inv. 10951.
18. Ac de păr; cap rotunjit, vîrfurile rupte; acoperit cu patină; L. 9,1 cm; g. 0,4 cm; castru, S₁A, c. 7, 0,80 m (nivel III); MC, inv. 9489.
19. Ac de păr; dreptunghiular în profil, prelucrat prin batere, fără orificiu; ambele capete deteriorate; acoperit cu patină; L. 9 cm; g. 0,3 cm; castru, S₁A, c. 43, 1—1,25 m (nivel II); MC, inv. 9490.
20. Pandantiv (?); din placă de formă dreptunghiulară; colțurile rotunjite, în centru, un orificiu semicircular; pe partea inferioară, la fiecare colț, câte un cîrlig de fixare îndoit; patină nobilă; L. 6,7 cm; l. 4,8 cm; g. 0,05 cm; castru, S₁A, c. 23, 1,70 m (nivel I); MC, inv. 9483; pl. IX, 18.
21. Aplică; în formă de măr; decor geometric prin decuparea materialului; pe fața inferioară, două proeminențe de fixare; L. 3,8 cm; l. 3,8 cm; g. 0,1 cm; î. cui 0,4 cm; castru, S₁A, c. 14, 1,30 m (nivel II); MC, inv. 9508; pl. IX, 1.
22. Aplică; în formă de umbo; cu incizie circulară și trei orificii mici de prindere; patină; d. 2,7 cm; î. 0,6 cm; castru lângă *porta sinistra*, *passim*, 1976; MC, inv. 9583; pl. IX, 3.
23. Aplică; în formă de calotă alungită, în interior, aproximativ în centru, un cui; L. 4,1 cm; l. 1,8 cm; î. 0,9 cm; î. cui 1,1 cm; castru, *passim*, 1978; MC, inv. 11259; pl. IX, 5.
24. Aplică (?); în formă de inimă, din placă, la partea superioară

o limbă indoită pentru fixare; decorată cu două cercuri incizate; parțial deteriorată; *l.* 8,1 cm; *l.* 8,3 cm; *g.* 0,2 cm; castru, S₂, c. 1, 1,35 m; MC, inv. 11257; pl. X, 5.

25. Aplică, fragment; în formă de măr; turnată, probabil, în același tipar ca piesa de la nr. 21; castru, S₂, c. 2, 1,20—1,40 m; L. 3,6 cm; *l.* actuală 2,6 cm; *i.* cui 0,4 cm; *g.* 0,1 cm; MC, inv. 10937; pl. IX, 6.

26. Aplică (?); formă circulară (?), un orificiu central; decorată cu un cerc incizat; *d.* plăcii 4,2 cm; *g.* 0,1 cm; *d.* orificiu 0,3 cm; castru, *passim*, 1978; MC, inv. 11258; pl. IX, 15.

27. Aplică; formă dreptunghiulară, pe care sînt aplicate bucățele de pastă sticloasă de culoare albastră și albă, într-un chenar romboidal; pe partea inferioară se păstrează suportul acului de fixat; L. 2 cm; *i.* 1,5 cm; *i.* 0,6 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 15, 2,20 m; MC, inv. 11041; pl. IX, 14.

28. Lănțișor, fragment din trei verigi și cîrligul de la capăt; Pod, S₂ (din atelier); MC, inv. 10947.

29. Lănțișor; compus din 19 bucățele (bare), fiecare avînd la ambele capete cîte un cîrlig cu care se prinde de cea alăturată; L. 93,1 cm; *g.* 0,3 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 18—19, 0,30—0,50 m; MC, inv. 11234.

30. Mârgea; sferică, cu un orificiu; acoperită cu patină; *d.* 0,4 cm; Pod Nord, S₁, c. 0—10, 0,90—1 m; MC, inv. 10056.

31. Brătară, fragment; din bară ovală în profil; cîte o canelură de-a lungul celor două margini; L. 7 cm; *l.* 0,6 cm; *g.* 0,5 cm; *canabae* vest, S₁, c. 4, 1—1,20 m; MC, inv. 11255.

32. Aplică (insignă militară?); dreptunghiulară, cu un orificiu transversal la un capăt, găurită la mijloc; decq̄r prin incrustație cu email roșu (?); L. 3,2 cm; *l.* 1,7 cm; MC, inv. 9493; pl. IX, 10.

33. *Lorica squamata*, fragment; mai multe foițe din bronz, patrute; fiecare plăcuță are șase orificii, grupate cîte două pe trei laturi (prin ele se făcea legătura între plăcuțe); dimensiuni plăcuță: 1,3×1,3 cm; Pod Nord, din șanțul de apărare al castrului mare (latura de est); MC, inv. 11235; pl. XI, 17.

34. Plăcuțe de *lorica squamata*; dreptunghiulare; fiecare cu cîte patru orificii circulare la un colț (pentru fixat); patină; L. 2,4 cm; *l.* 1,7 cm; *g.* 0,05 cm; Pod, S₂C₁ (din atelier); MC, inv. 11230; pl. XI, 16.

35. Plăcuțe de *lorica squamata*; dreptunghiulare, cu un colț rotunjit; fiecare plăcuță are cîte șase orificii; grupate cîte două pe trei laturi; L. 2,5 cm; *l.* 0,7 cm; Pod Nord, *passim*, 1979; MC, inv. 11251; pl. XI, 15.

36. Diplomă militară fragment; *tabella* I, colțul drept de jos; L. 3,5 cm; *l.* 3 cm; *g.* 0,1 cm; Pod, clădirea XIV (absidă), 1,10 m; vezi M. Petrovsky, V. Wollmann, în *StcomC*, 1979, p. 262—263, nr. 10, p. 262, fig. 12 și pl. I; MC, inv. 9668.

37. Plăcuță, fragment; o margine indoită; dimensiuni 7,3×7,3×0,3 cm; castru, S₁A, c. 48, 1,30—1,35 m (nivel II); MC, inv. 9488.

38. Obiect din bronz (?); în formă de bară cu profil semicircular, capetele rotunjite (unul plat străpuns de un bolt); L. 3,7 cm; *l.* 0,8 cm; *g.* 0,3 cm; castru, S₁A, c. 43, 1,35—1,45 m; MC, inv. 9484; pl. IX, 4.

39. Plăcuță circulară; dintr-o placă concavă, în centru un orificiu;

d. 4,8 cm; g. 0,2 cm; castru, S₁A, c. 19, 0,90—1,10 m; MC, inv. 9528; pl. IX, 17.

40. Plăcuță rectangulară, fragment; cu două orificii dreptunghiulare, de dimensiuni diferite; acoperită cu patină; L. 5,4 cm; l. 3,3 cm; g. 0,1 cm; castru, S₁A, c. 25, 1,75—1,95 m (nivel I); MC, inv. 9538.

41. Piesă de la o platoșă (?); dintr-o fișie de tablă îndoită; acoperită cu patină; L. 9,7 cm; l. 1 cm; castru, S₁A, c. 16, 1,70—1,80 m (nivel I); MC, inv. 9526.

42. Placă dreptunghiulară; cu două colțuri îndoite și un orificiu; patină; L. 7,8 cm; l. 7,6 cm; g. 0,1 cm; castru, S₁A, *passim*; MC, inv. 8559; pl. X, 6.

43. Bandă înfășurată ghem; l. 1,7 cm; castru, *passim*, 1976; MC, inv. 9591.

C. Fibule

1. Fibulă, fragment (lipsește acul, portagrafa, parte din arc și șaua); din bronz; patină; L. 2,6 cm; l. 2,3 cm; i. 1,1 cm; castru, S₁A, c. 6, 1,90—2 m; MC, inv. 9572; pl. VIII, 6.

2. Fibulă, fragment; din bronz; cu arc dublu, bilateral (tipul de fibulă cu arc curbat la 90°) l. 2,1 cm; Pod Nord, S₁, c. 13, 1,40—1,70 m; MC, inv. 10057.

3. Fibulă, fragment (lipsă o parte din picior, portagrafa și acul); din bronz; L. 2,3 cm; Pod Nord, S₁, c. 13, 1,40—1,70 m; MC, inv. 10057.

4. Fibulă (lipsă acul); din bronz, acoperită cu patină; L. 3,9 cm; i. 1,6 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 9—10, 2,60 m; MC, inv. 10034.

5. Fibulă, fragment (lipsă acul); din bronz; piciorul portagrafei înalt; L. 3,3 cm; l. 2,3 cm; i. max. 1,6 cm; castru, S₄, c. 1, 2,35 m (în șanțul de apărare al castrului mic); MC, inv. 10949; pl. VIII, 7.

6. Fibulă, fragment (lipsă acul, arcul, șaua); din bronz; portagrafă cu picior înalt, capătul arcului cu buton înalt; decor de încizii fine în zig-zag; i. max. 2 cm; l. max. 2 cm; Pod, clădirea XIV, absidă (din strat de dărîmătură); MC, inv. 11231; pl. VIII, 5.

7. Fibulă, fragment; se păstrează doar portagrafa și un fragment din șă; l. max. 3,2 cm; i. max. 1,5 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 19, 1,80—1,90 m; MC, inv. 10026; pl. VIII, 8.

D. Obiecte din plumb

1. Placă oxidată (?); formă nedefinită, cu un orificiu; castru, S₁A, c. 8, 1,65—1,90 m; MC, inv. 9497.

2. Placă oxidată (?) de la o piesă nedeterminată; L. 17 cm; l. 6 cm; castru, S₁A, c. 20, 1,80 m; MC, inv. 9521.

3. Placă oxidată de la o piesă nedeterminată (probabil, din aceeași piesă cu plăcuța de la nr. 2); castru, S₁A, c. 21, 1,70—1,75 m; MC, inv. 9523.

4. Buton oxidat; de formă semisferică; d. 1,8 cm; Pod Nord, S₁, c. 26, 0,85 m; MC, inv. 10052.

E. Obiecte din argint

1. Oglindă, fragment (din trei bucăți, lipsește cam jumătate); din placă de argint în amestec, probabil, cu alt metal; d. 9,4 cm; g. 0,2 cm; Pod Nord, S₁, c. 26, 0,80—0,85 m; MC, inv. 10052; pl. X, 7.

III. OBIECTE DIN STICLĂ ȘI PASTĂ STICLOASĂ

1. Pahar de sticlă, fragment din perete și fund; alb-verzui, decor în relief („boabe de mazăre“); î. 5 cm; Pod, S₂, c. 7, 1,70—2 m; MC, inv. 10598.

2. Vas din sticlă, fragment; buza aplecată spre exterior, gît cilindric, scurt, toartă dreaptă, clădirea XIV (absidă), 0,50—0,70 m; MC, inv. 10023.

3. Vas de sticlă, fragment; buza aplecată spre exterior; Pod Nord, S₁, c. 7, 2,30 m; MC, inv. 9868.

4. Vas de sticlă, fragment din fund; decorat cu trei valuri circulare; castru, S₁A, c. 13, 1,50 m (nivel I); MC, inv. 9514.

5. Vas de sticlă, fragment din gîtul cilindric și buza; î. 7,5 cm; d. 4,1 cm; *canabae* vest, S₁, c. 1, 1,50—1,70 m; MC, inv. 9550.

6. Vas de sticlă, fragment; buza lată, aplecată spre exterior, gîtul cilindric; toartă dreaptă fixată pe baza buzei și umărul vasului; l. buză 4,5 cm; d. vas 5 cm; dg. 1,7 cm; Pod, clădirea XIV (absidă), 0,50—0,70 m; MC, inv. 10022.

7. Vas de sticlă, fragment; buza dreaptă, aplecată spre exterior, toartă lată fixată sub buză și de umărul vasului; corpul vasului dreptunghiular; culoare verde-albăstruie; dg. ext. 4,8 cm; dg. int. 2,9 cm; î. gît 3,7 cm; l. toartă 5 cm; castru, construcția A, 0,20—1 m (în afara zidului de vest); MC, inv. 11948.

8. Vas de sticlă; fragment; buza aplecată orizontal spre exterior, toartă de tip bandă, fixată sub buză și pe umărul vasului; vas de formă dreptunghiulară și înalt (?); gîtul înalt, cilindric; î. gît 5,2 cm; dg. ext. 5,5 cm; dg. int. 2,3 cm; l. toartă 5,5 cm; castru, construcția A, 0,20—1 m (în afara zidului de vest); MC, inv. 11068.

9. Brățară, fragment; din sticlă de culoare neagră; semicirculară în profil; L. 3,4 cm; g. 1,2 cm; castru, S₁A, c. 11, 0,60—0,80 (nivel III); MC, inv. 9529.

10. Brățară, fragment; sticlă de culoare verde; sub formă de bandă; decorată pe partea exterioară cu patru valuri longitudinale; L. 4 cm; g. 1,3 cm; castru, S₁A, c. 38, 0—0,30 m (nivel III); MC, inv. 9534.

11. Brățară, fragment; pastă sticloasă, de culoare neagră; masivă; profil semicircular, colțuri rotunjite; L. 4,5 cm; g. 1 cm; castru, S₁A, 1,80—1,90 m (pe panta șanțului castrului mare); MC, inv. 9551.

12. Piatră de inel (?); pastă sticloasă, neagră; de formă semisferică; d. 2,6 cm; g. 0,7 cm; *canabae, passim*, 1976; MC, inv. 9555.

13. Piatră de inel (?); pastă sticloasă, albă, semisferică; d. 1,8 cm; g. 0,6 cm; castru, S₁A, c. 13, 0,50 m (nivel III); MC, inv. 9532.

14. Mărgea; pastă sticloasă, albă; î. 3,2 cm; d. 2,5 cm; *canabae, passim*, 1976; MC, inv. 9558.

15. Mărgea; pastă sticloasă, albastră, puternic irizată; poliedrică; î. 3,5 cm; castru, *porta sinistra*, 1,40—1,50 m (în dărîmătura turnului de est); MC, inv. 9588.

IV. OBIECTE DIN OS ȘI CORN

1. Spatulă; din os; lucrată prin șlefuire; subțiată la un capăt; L. 13 cm; l. 1,2 cm; g. 0,4 cm; castru, S₄, c. 1—2, 0,30—0,40 m; MC, inv. 10954; pl. XI, 1.

2. Amuletă (?); placă de os finisată prin șlefuire; formă romboidală, colțuri rotunjite, cu o perforare într-un colț (pentru atârnat); pe o față decorată cu 16 cercuri de aceeași dimensiune, executate cu un compas; l. 6 cm; l. 2,6 cm; g. 0,3 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 16, 1,50—1,70; MC, inv. 10042; pl. XI, 3.

3. Zar; din os; în formă de cub; numerotarea fețelor prin incizii circulare; foarte bine conservat; 1×1×1 cm; *Tibiscum, passim*, 1975; MC, inv. 9570.

4. Întăritor de arc; din os; placă cu un capăt rotunjit (celălalt lipsă); o scobitură circulară pe marginea dinspre capătul rotunjit, pentru fixarea corzii; L. 7,7 cm; l. 1,7 cm; g. 0,3 cm; d. orificiului 0,8 cm; castru, S₃, c. 8, 1,20—1,35 m; vezi Salamon, *Intercisa*, p. 209, fig. 1; MC, inv. 10942; pl. XI, 2.

5. Piesă de la arc (întăritor); din os; placă cu un capăt rotunjit, celălalt lipsă; scobitură circulară pe marginea dinspre capătul rotunjit pentru fixarea corzii; L. 6 cm; l. 1,5 cm; g. 0,2 cm; d. orificiului 0,7 cm; clădirea A, încăperea I (din canalul hypocaustului); MC, inv. 11253.

6. Dispozitiv de prindere a săgeții de coardă; din os strunjit; L. 3,8 cm; d. max. 1,4 cm; d. scobiturii 0,6 cm; d. peduncul 0,7 cm; castru, construcția A, încăperea I, 0,30—0,40 m (în canalul hypocaustului); MC, inv. 10936; pl. XI, 4.

7. Dispozitiv de prindere a săgeții de coardă; din os strunjit; ușor deteriorat (tip asemănător cu piesa de la nr. 6); L. 3,5 cm; d. max. 1,6 cm; d. scobiturii 0,6 cm; d. peduncul 0,7 cm; castru, construcția A, încăperea I (în canalul hypocaustului); MC, inv. 10937; pl. XI, 5.

8. Dispozitiv de prindere a săgeții de coardă; din os strunjit; este spart în două de-a lungul axului longitudinal; L. 4,5 cm; d. max. 1,3 cm; d. scobiturii 0,6 cm; d. peduncul 0,7 cm; castru, construcția A, încăperea I (în canalul hypocaustului); MC, inv. 10937; pl. XI, 6.

9. Ac de păr; capul tăiat drept, vîrf ascuțit (rupt); lucrat prin șlefuire; L. 9,6 cm; g. capului 0,6 cm; *canabae* vest, S₁, c. 5, 0,90—1 m; MC, inv. 9586.

10. Piesă din os (?); de formă cilindrică, cu un capăt dreptunghiular; lucrat prin strunjire decorat prin incizii paralele; L. 7,2 cm; g. max. 1 cm; castru, construcția A, încăperea I, 0,80—0,90 m (în exteriorul zidului de vest); MC, inv. 10956; pl. XI, 7.

11. Corn de cerb; prelucrat, cu urme de tăieturi; L. 28 cm; castru, S₂, c. 6, 1—1,30 m; MC, inv. 10871.

12. Corn de cerb; prelucrat, cu urme de tăieturi; L. 22,5 cm; castru, S₂, c. 9, 1—1,30 m; MC, inv. 10882.

V. OBIECTE DIN PIATRĂ

1. Cap statuar; din calcar; înfățișează un cap feminin; î. 13,8 cm; î. cap 8,5 cm; sec. III e.n.; Pod Nord, din curățirea șanțului de apărare a castrului mare, la nord de S₁; P. Bona, C. Pop, *op. cit.*, p. 273, nr. 1 și fig. 1; MC, inv. 10969.

2—9. Materiale epigrafice; vezi M. Petrovsky, V. Wollmann, *op. cit.*, p. 257—262, nr. 2—9.

VI. MONEDE

1—3. Marcus Antonius, trei denari republicani, a. 32—31 î.e.n.; d.

- 1,8 cm; 1,7 cm; 1,7 cm; Pod Nord, S₁C₂, 1,90 m (în atelier); MC, inv. 10951, 11243, 11244.
4. Monedă de bronz, emisă de Atena (?); d. 1,4 cm; castru, S₁A, c. 43, 1,40 m (nivel II); MC, inv. 11236.
5. Tiberius, dupondius, (10—11); d. 2,5 cm; castru, S₁A, c. 24, 1,70 m; MC, inv. 11241.
6. Vespasian, dupondius, (69—79); d. 2,6 cm; castru, S₁A, c. 50, 0,35 m; MC, inv. 11242.
7. Domitian, denar (81—96); d. 1,9 cm; castru, S₁A, c. 16—17, 1,50—1,70 m; bine conservat; MC, inv. 9611.
8. Domitian, denar (81—96); d. 1,7 cm; castru, *passim*, 1977; MC, inv. 9612.
9. Domitian, dupondius (81—96); d. 2,8 cm; foarte slab conservat; castru, S₁A, c. 37, 2,20 m; MC, inv. 10035.
10. Domitian, dupondius (81—96); d. 2,5 cm; foarte slab conservat; Pod Nord, S₁C₃, 1,90—2 m; MC, inv. 11245.
11. Nerva, dupondius (96—98); d. 2,7 cm; castru, construcția A, încăperea I, 0,80—1 m (în stratul de umplutură de sub podeaua de tip cocciopesto); MC, inv. 11237.
12. Traian, dupondius (98—117); d. 2,4 cm; foarte slab conservat; castru, S₂, c. 12—13, 1,10—1,20 (din dărîmătura căzută în șanțul *via-ei principalis*); MC, inv. 11238.
13. Traian, denar (103—111); d. 1,8 cm; bine conservat; castru, S₁A, c. 14, 1,30 m; MC, inv. 9605.
14. Traian, denar (112—117); d. 1,7 cm; castru, (în pămîntul excavat din fața turnului din dreapta porții *decumana*), 1975; MC, inv. 9606.
15. Hadrian, denar (128—138); d. 1,7 cm, slab conservat; Pod Nord, S₁C₂, 1,40—1,50 m (strat de arsură); MC, inv. 11239.
15. Hadrian, dupondius (117—138); d. 2,7 cm, rv. foarte slab conservat; Pod Nord, S₁, c. 42—43, 1,60 m; MC, inv. 10075.
16. Hadrian, dupondius (117—138); d. 2,3 cm, foarte slab conservat; Pod Nord, S₁, c. 34—35, 1,50 m; MC, inv. 10038.
17. Hadrian, dupondius (117—138); d. 2,7 cm; castru, S₁A, c. 18, 1,35—1,40 m (în strat de arsură); MC, inv. 11249.
18. Hadrian, dupondius (117—138); d. 2,8 cm; castru, S₁A, c. 3, 2,80 m (în șanțul de apărare al castrului mare, la 2,50 m vest de zid); MC, inv. 9590.
19. Hadrian, dupondius (119—122); d. 2,7 cm; castru, S₁A, c. 3, 1,40—1,50 m; MC, inv. 11263.
20. Hadrian, denar (128—138); d. 1,7 cm, slab conservat; Pod Nord, S₁C₂, 1,40—1,50 m (strat de arsură); MC, inv. 11239.
21. Antoninus Pius, denar (138—161); d. 1,7 cm, foarte slab conservat; Pod Nord, S₁C₂, 1,40—1,50 m; MC, inv. 11240.
22. Antoninus Pius, denar (145—161); d. 1,8 cm, bine conservat; castru, S₁A, c. 12, 0,40 m; MC, inv. 9607.
23. Antoninus Pius, denar (148—149); d. 1,7 cm; rv. foarte slab conservat; *canabae*, *passim*, 1974; MC, inv. 5426.
24. Antoninus Pius, denar (149); d. 1,8 cm; bine conservat; castru, S₁A, c. 24, 1,70 m; MC, inv. 9608.

25. Antoninus Pius, dupondius; d. 2,5 cm, foarte slab conservat; castru, construcția A, încăperea III, 0,90—1,20 m; MC, inv. 11247.

26. Antoninus Pius (?), dupondius; d. 2,4 cm, foarte slab conservat; castru, S₁A, c. 2, 2,95 m (în șanțul de apărare al castrului mare); MC, inv. 9589.

27. Marcus Aurelius, sestert (161—180); d. 3 cm; slab conservat; Pod Nord, S₁, c. 40—41, 1,90 m; MC, inv. 10043.

28. Marcus Aurelius, sestert (164); d. 3 cm; bine conservat; Pod Nord, S₁, c. 12, 0,90—1,10 m; MC, inv. 10054.

29. Faustina II, dupondius; d. 2,5 cm; slab conservat; cu patină nobilă; castru, încăperea A, 0,50 m; MC, inv. 10953.

30. Septimius Severus, denar fragmentar (193—211); Pod Nord, S₁, c. 4, 1,30 m; MC, inv. 10058.

31. Iulia Domna (?), dupondius; d. 2,4 cm; *canabae* vest, S₁, c. 1, 1,65 m; MC, inv. 11038.

32. Iulia Domna, antoninian; foarte slab conservat, castru, S₁A, c. 15, 1,70 m; MC, inv. 11264.

33. Geta, denar (209—212); fragment; *passim*, 1975; MC, inv. 11261.

34. Iulia Mamaea, denar (218—222); d. 1,7 cm; bine conservat; castru, S₁A, c. 21, 0,85—1 m; MC, inv. 9606.

35. Iulia Mamaea, denar (218—222); două fragmente; *passim*, 1975; MC, inv. 11262.

36. Gordian III, denar (238—244); d. 1,7 cm; *canabae* vest, S₁ prelungire, c. 17, 2,10—2,40 m; MC, inv. 11040.

37. Filip II sau Filip Arabul (?), antoninian; cu aversul complet șters; pe rv. se observă foarte slab inscripția grecească ΦΙΛΙ; *canabae* vest, S₁, c. 5—6, 1,95 m; MC, inv. 10071.

38. Trebonianus Gallus, antoninian; d. 2,5 cm; slab conservat; pe revers legenda [P]MS COL VIM/AN XII; 251; *Tibiscum*, *passim*, 1975; MC, inv. 5443.

39. Salonina (?), denar; d. 1,6 cm, slab conservat; pe av. legenda în grecește ΛΟΝΗΚ; pe rv. tot în grecește legenda (?), încadrată într-o cunună de lauri; castru, S₁A, c. 49—50, 1,10—1,30 m; MC, inv. 11252.

40. Dupondius (?); d. 2,5 cm; Pod Nord, S₁C₂, 1,30—1,50 m; MC, inv. 11246.

41. Dupondius (?); d. 2,5 cm; pe av. se observă foarte slab un profil spre dreapta (?); Pod Nord, S₁, c. 42—43, 2,10—2,20 m; MC, inv. 10037.

42. Antoninian (?); castru, S₁A, 1,60—1,75 m (de la nivelul lespezii de calcar); MC, inv. 11248.

Un număr de trei monede nu au putut fi încadrate cronologic din cauza foarte slabei conservări.

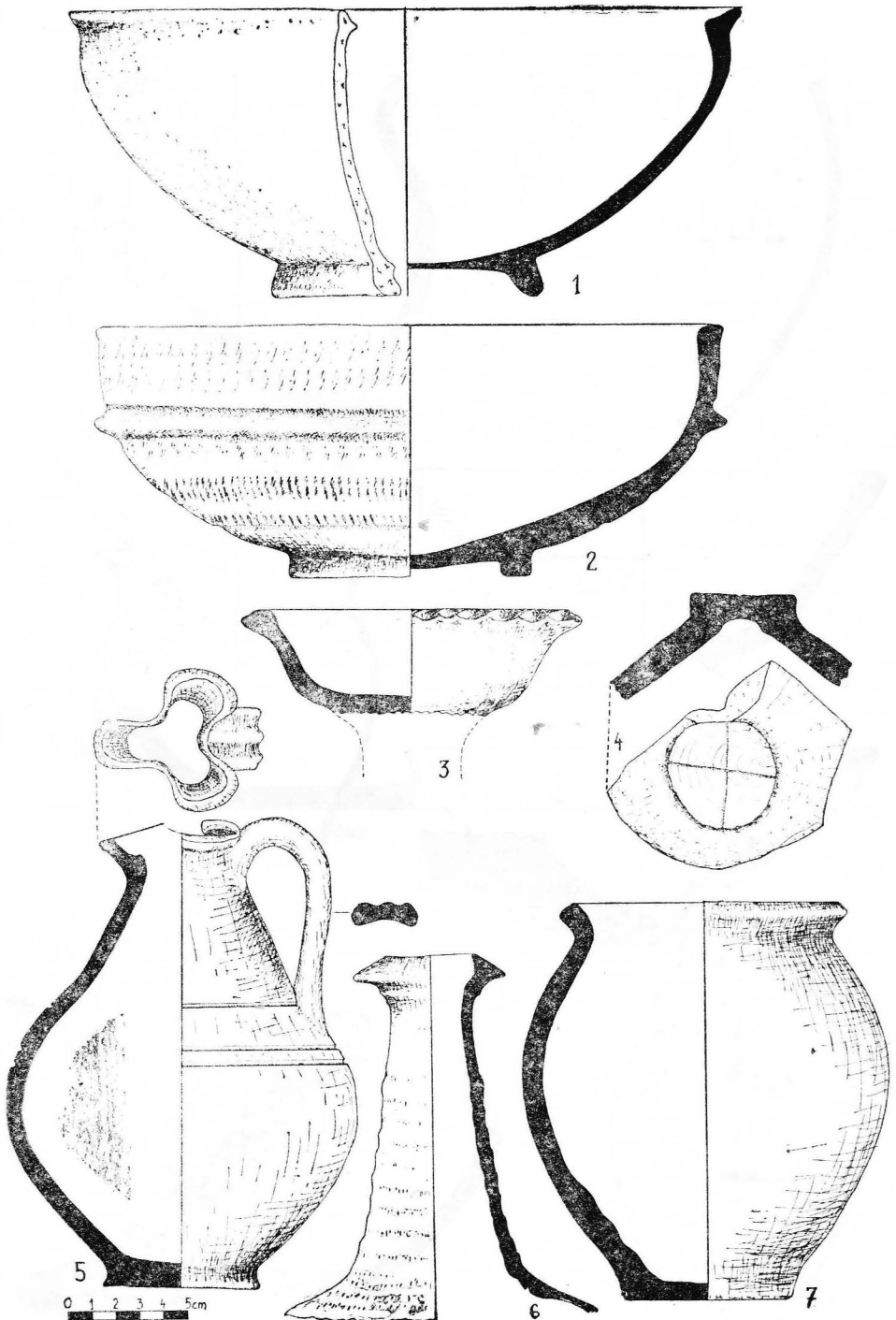
PETRU BONA — RICHARD PETROVSZKY — MARIA PETROVSZKY

TIBISCUM — RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES (II)

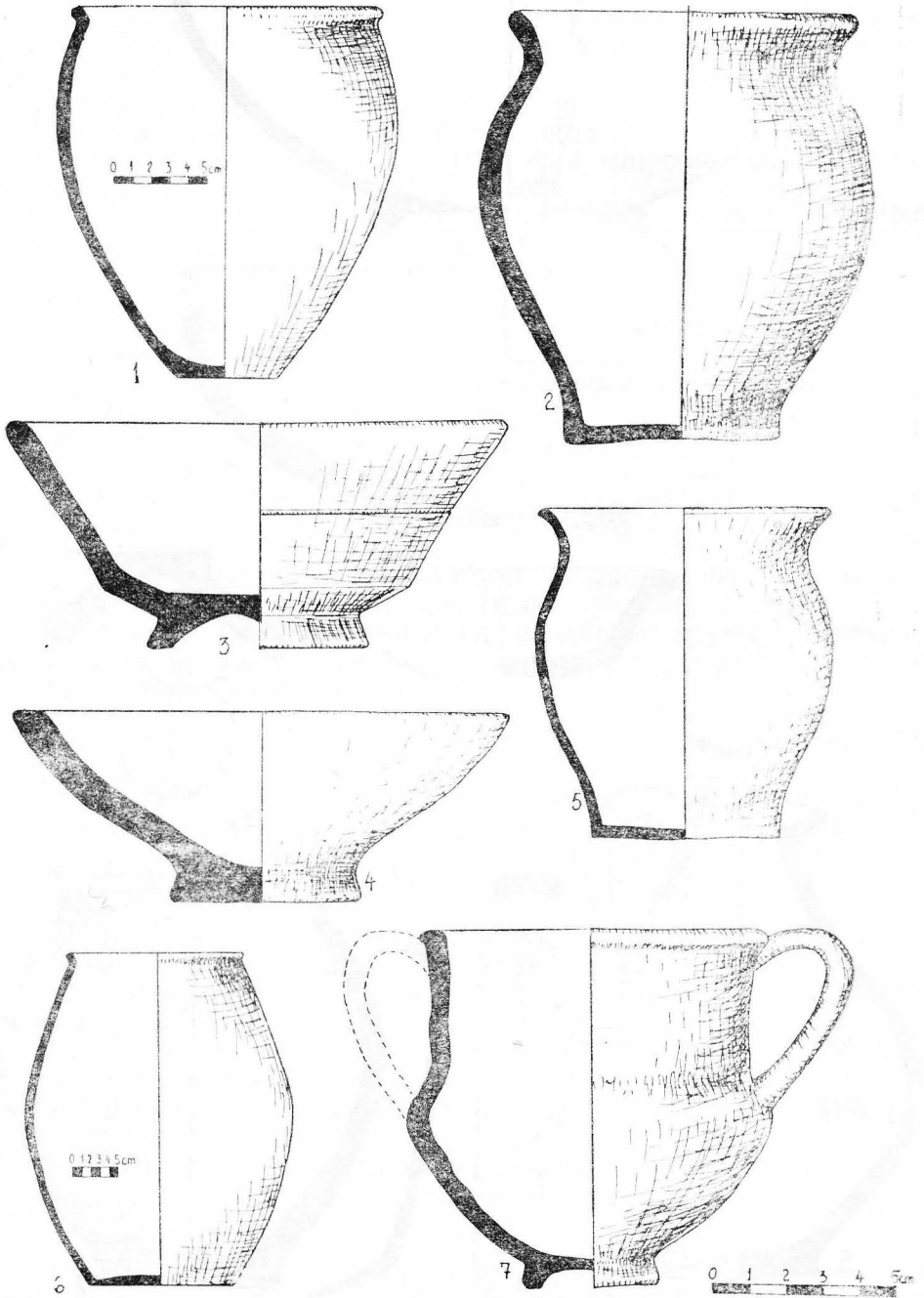
(1976—1979)

(Résumé)

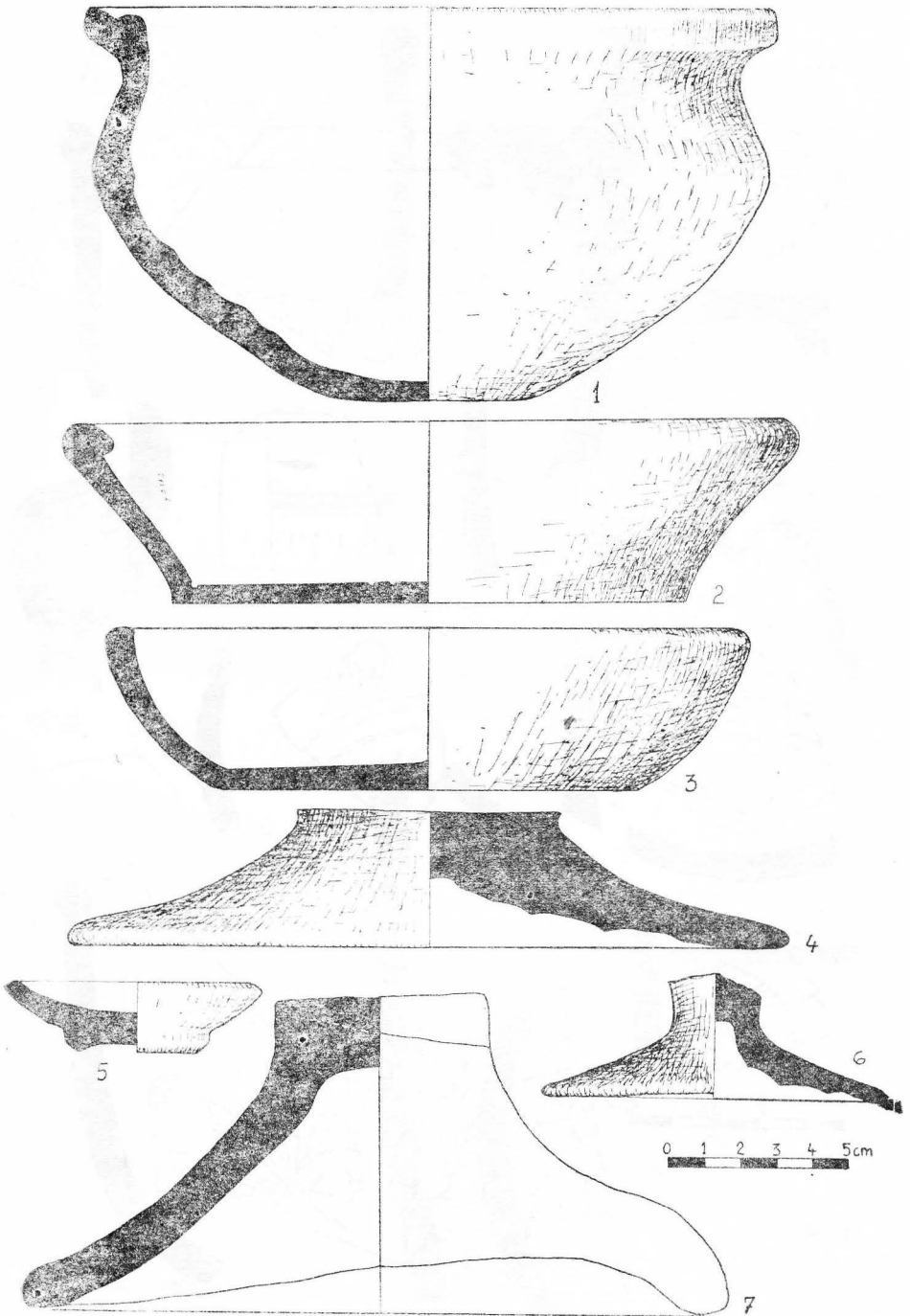
Les rangées présentes représentent la continuation de l'article apparu en *Acta Musei Napocensis*, XIX, 1982, p. 311—323. Elles présentent l'inventaire archéologique, réparti par groupes de matériaux, découvert dans les campagnes des fouilles des années 1976—1979 de *Tibiscum*.

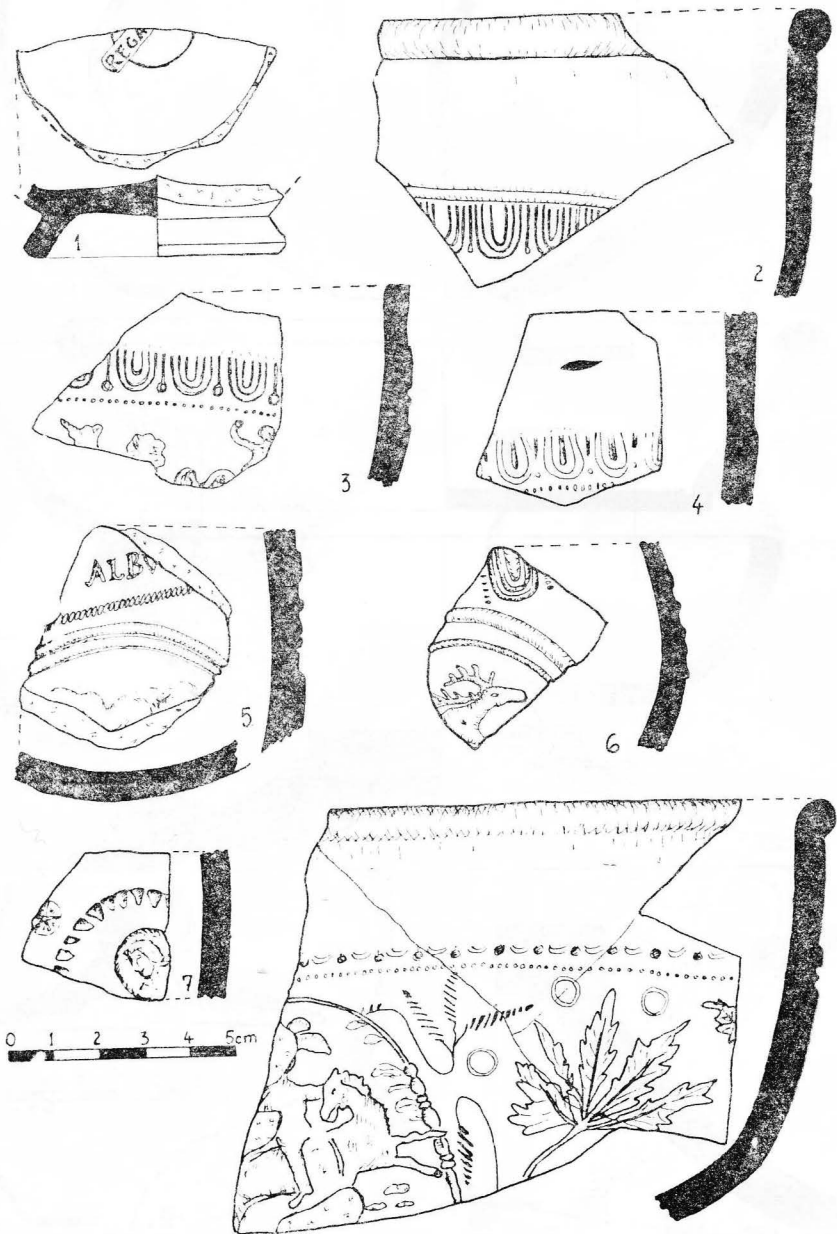
Pl. I. — *Tibiscum*. Ceramică lucrată la roată (1-7).

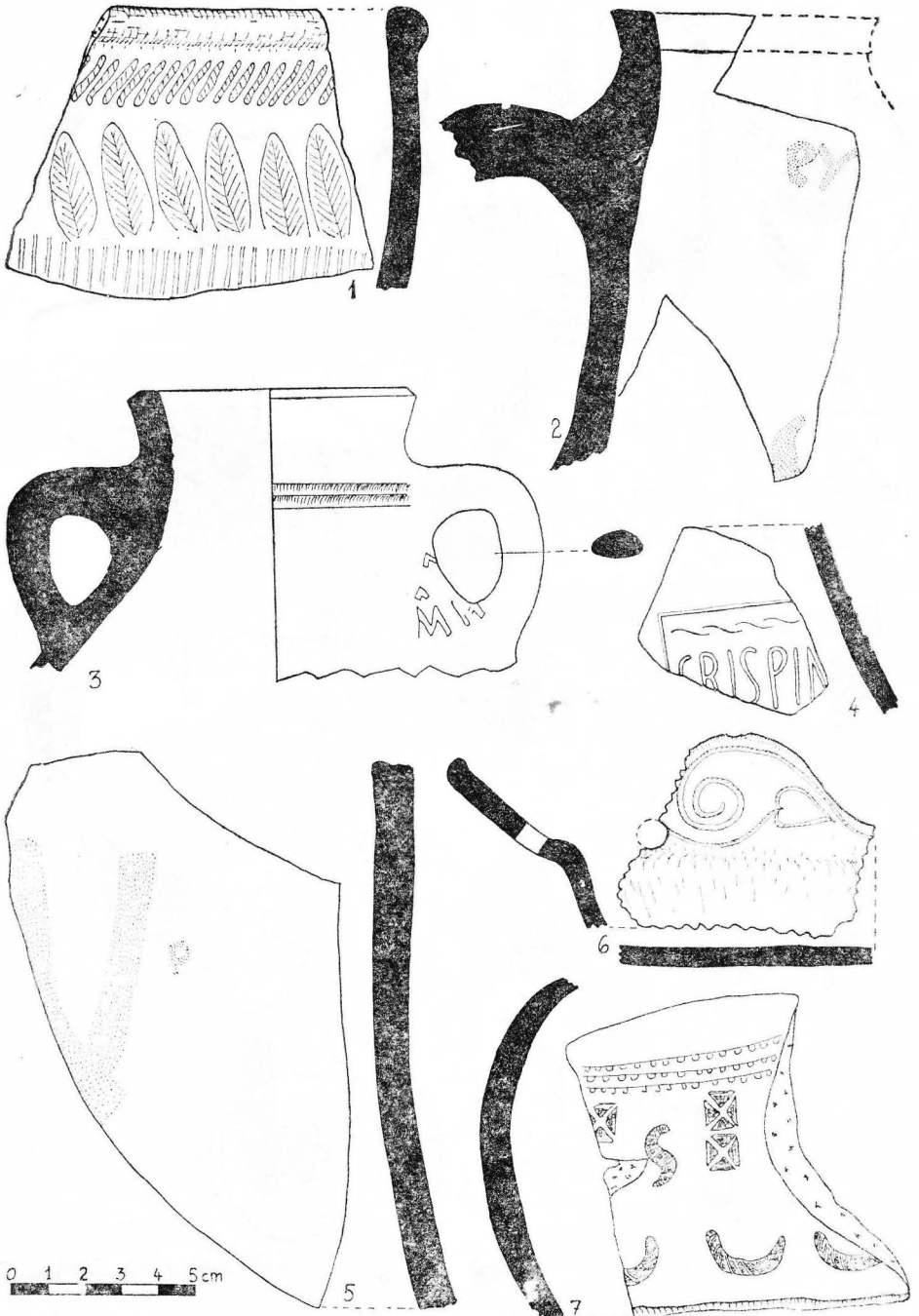
Pl. II. — *Tibiscum*. Ceramică lucrată cu mâna (2, 4–6) și la roată (1, 3, 7).

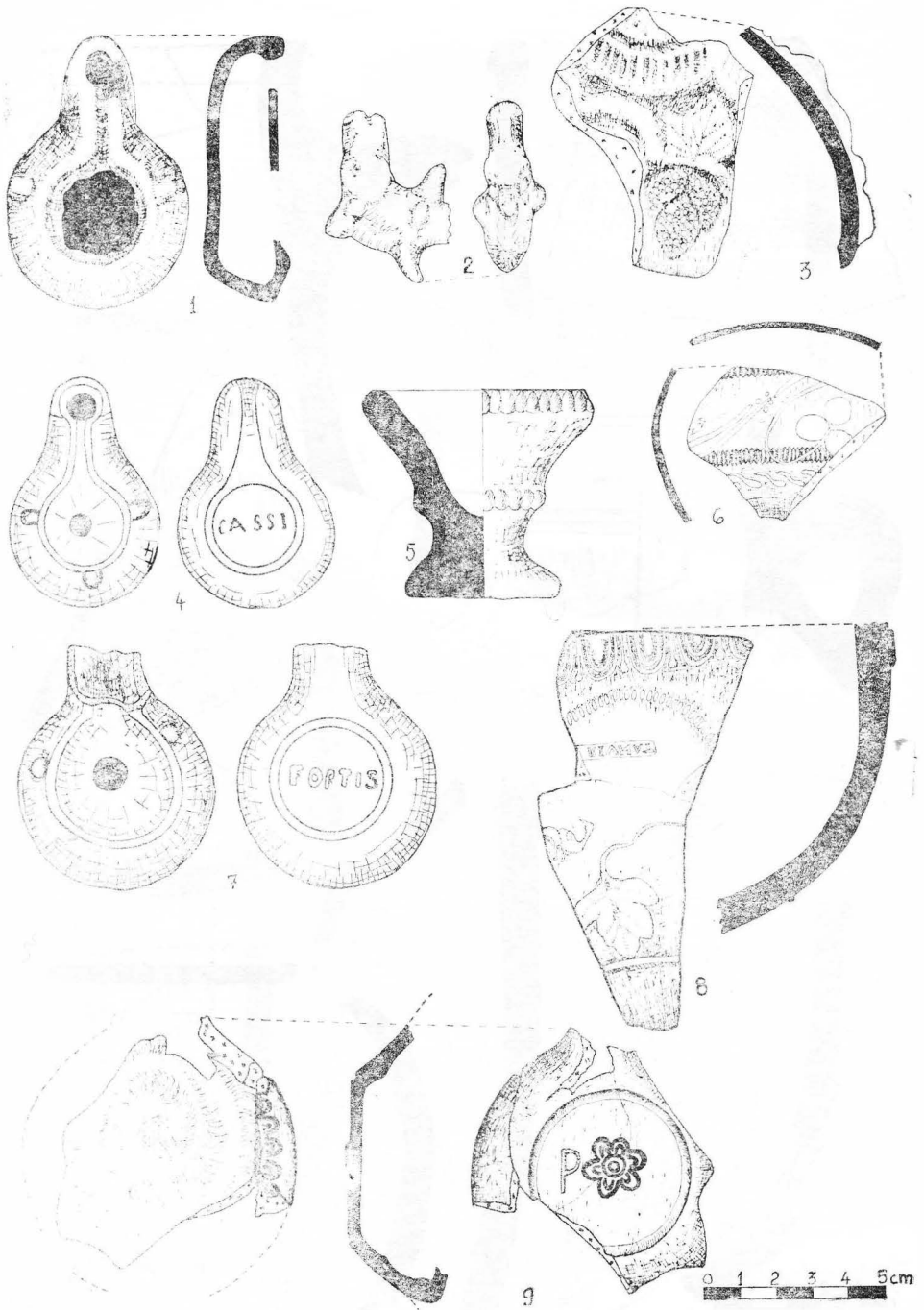
Pl. III. — *Tibiscum*. Ceramică lucrată cu mâna (7) și la roată (1—6).

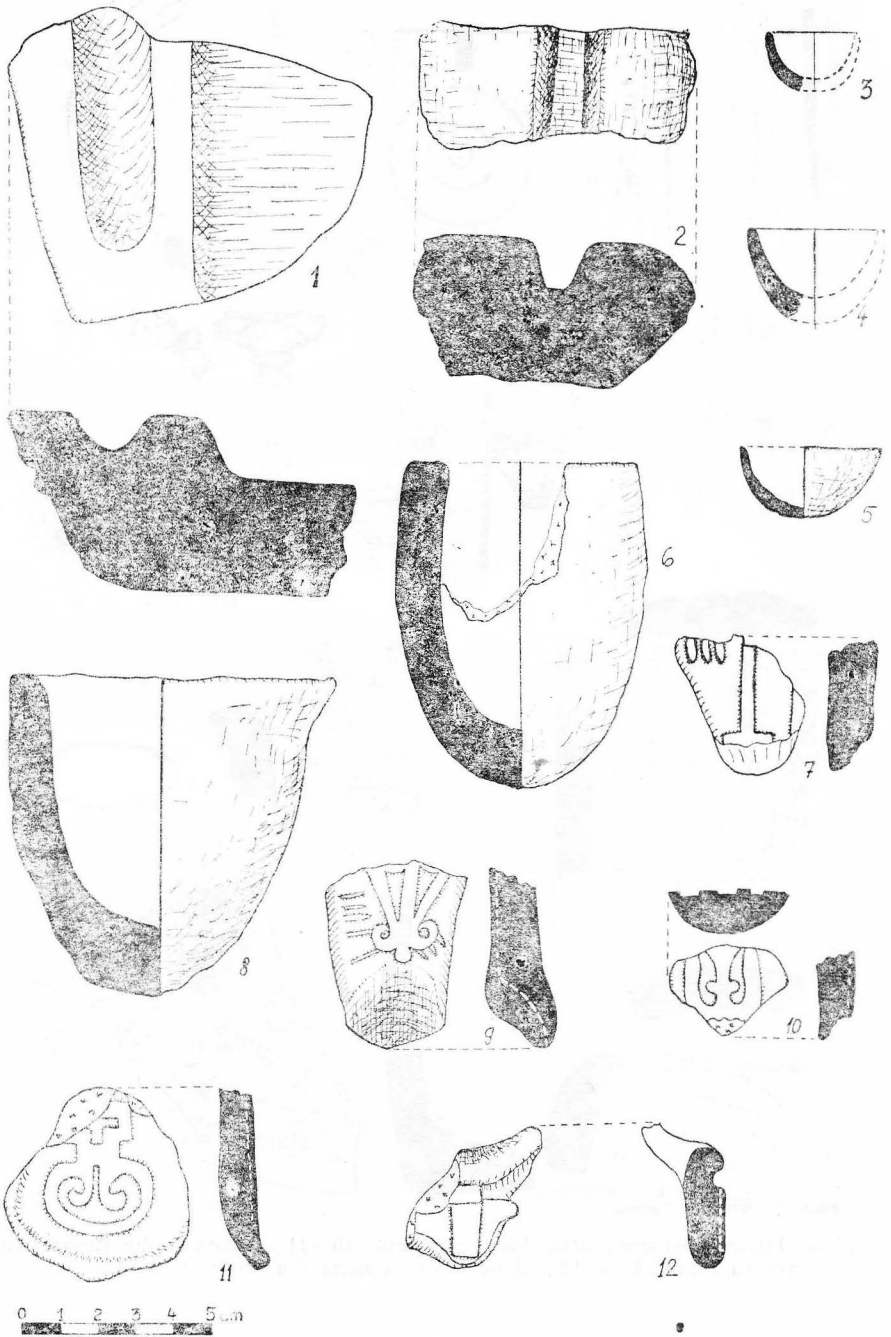
Pl. IV — Tibiscum. Ceramică de import (1–6, 8) și provincială (7).

Pl. V — *Tibiscum*. Ceramică de import (1, 4, 6, 7) și provincială (2, 3, 5).

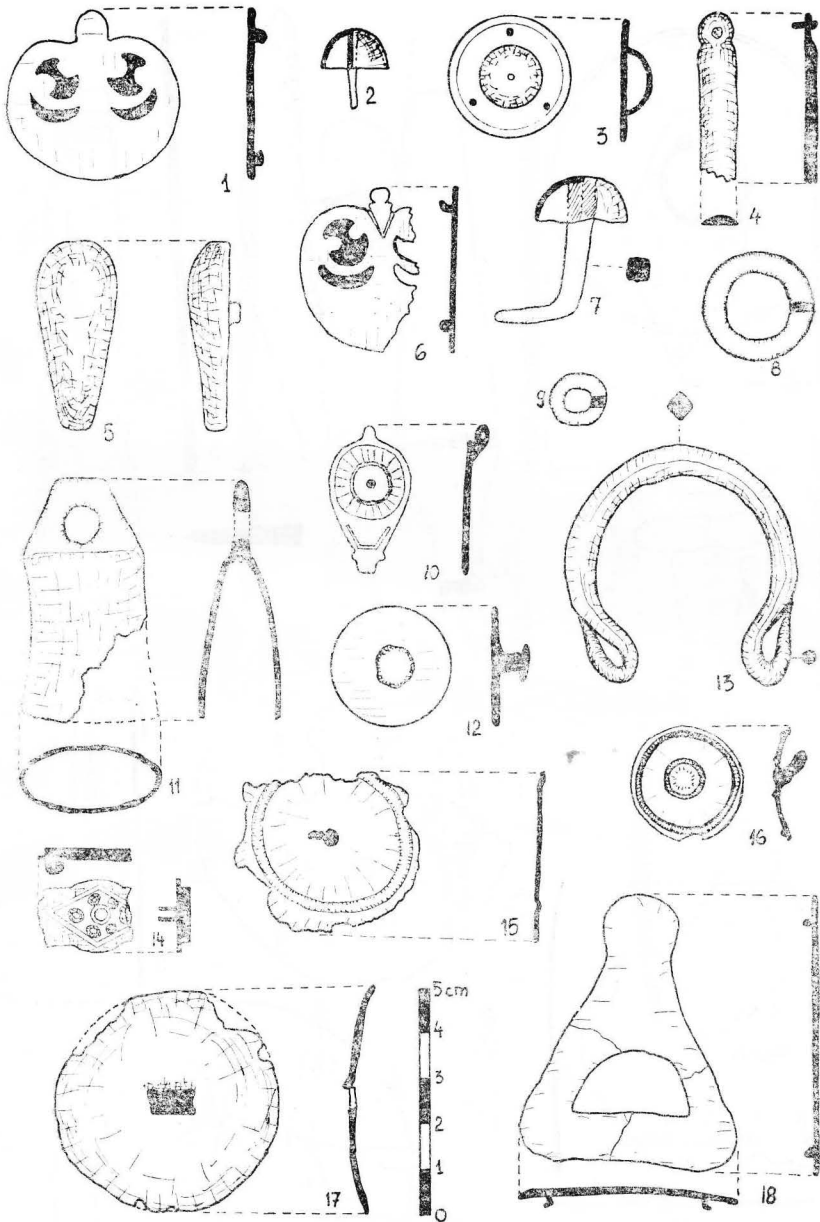
Pl. VI — Tibiscum. Ceramică de import (3, 6, 8), provincială (5), teracotă (2) și opaiețe (1, 4, 7, 9).

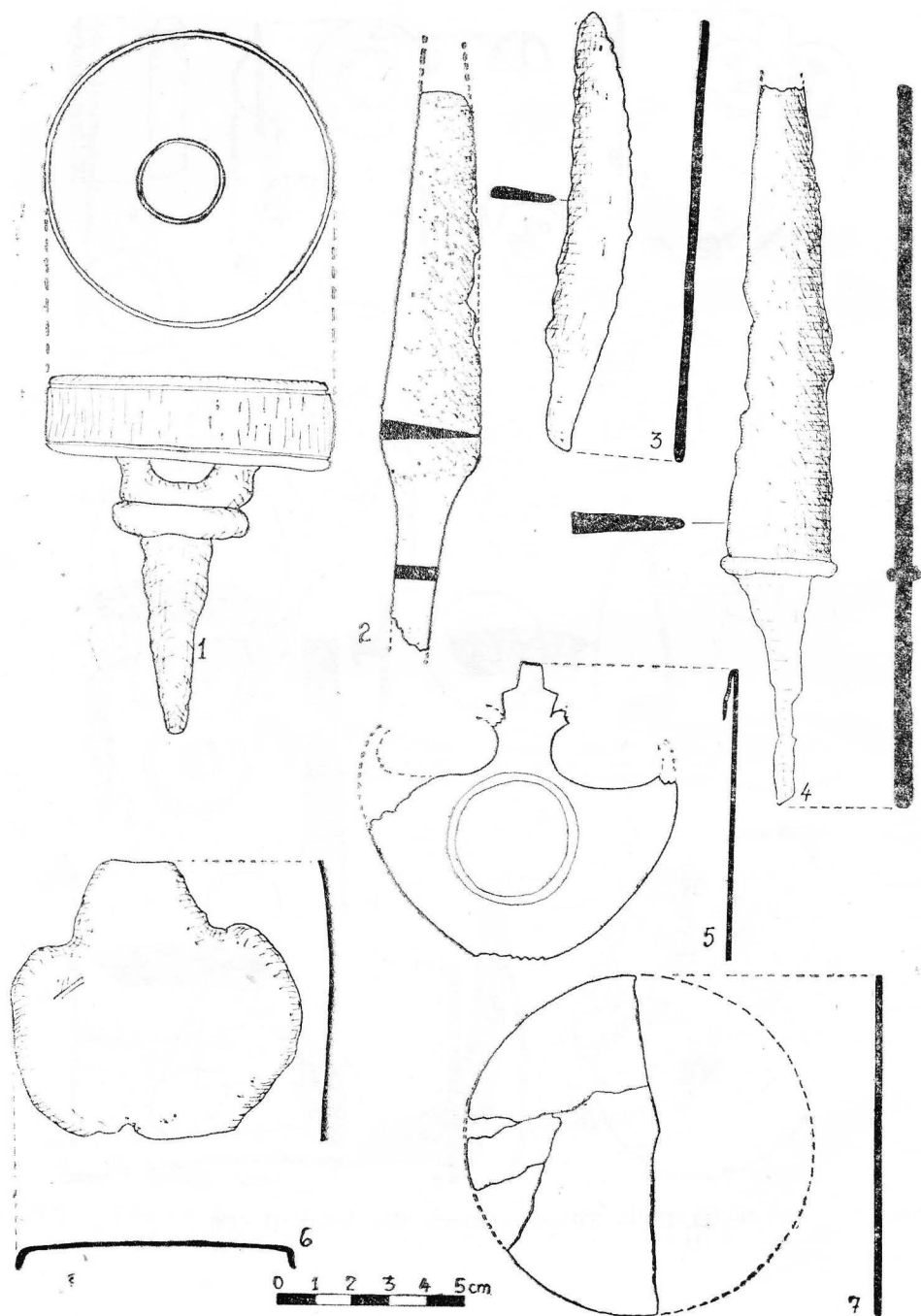
Pl. VII — *Tibiscum*. Tipare pentru obiecte din metal (1–2, 7, 9–12) și creuzete (3–6, 8) din ateliere.

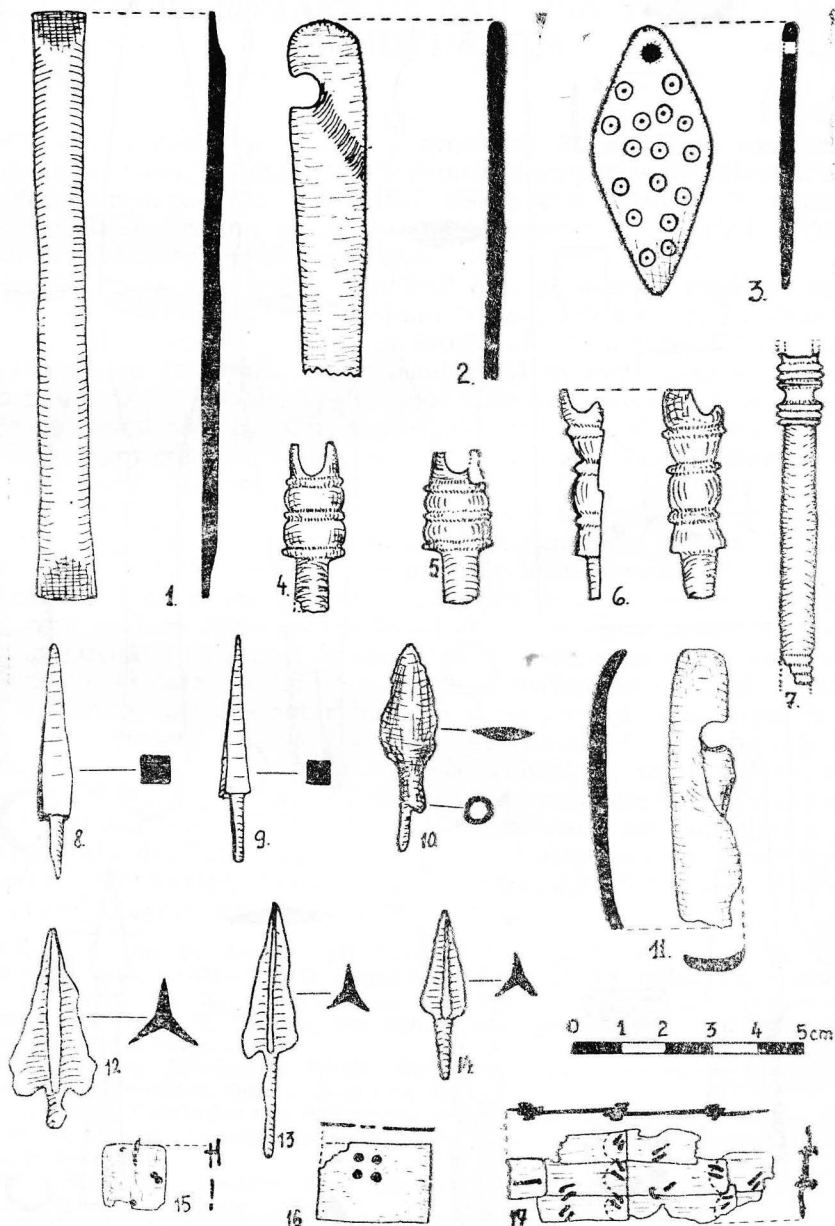
Pl. VIII — *Tibiscum*. Tipare pentru obiecte din metal (10–11), dălțiță (2) din ateliere; tipare pentru ceramică (9, 12), fibule (5–8), obiecte din bronz (1, 3–4).

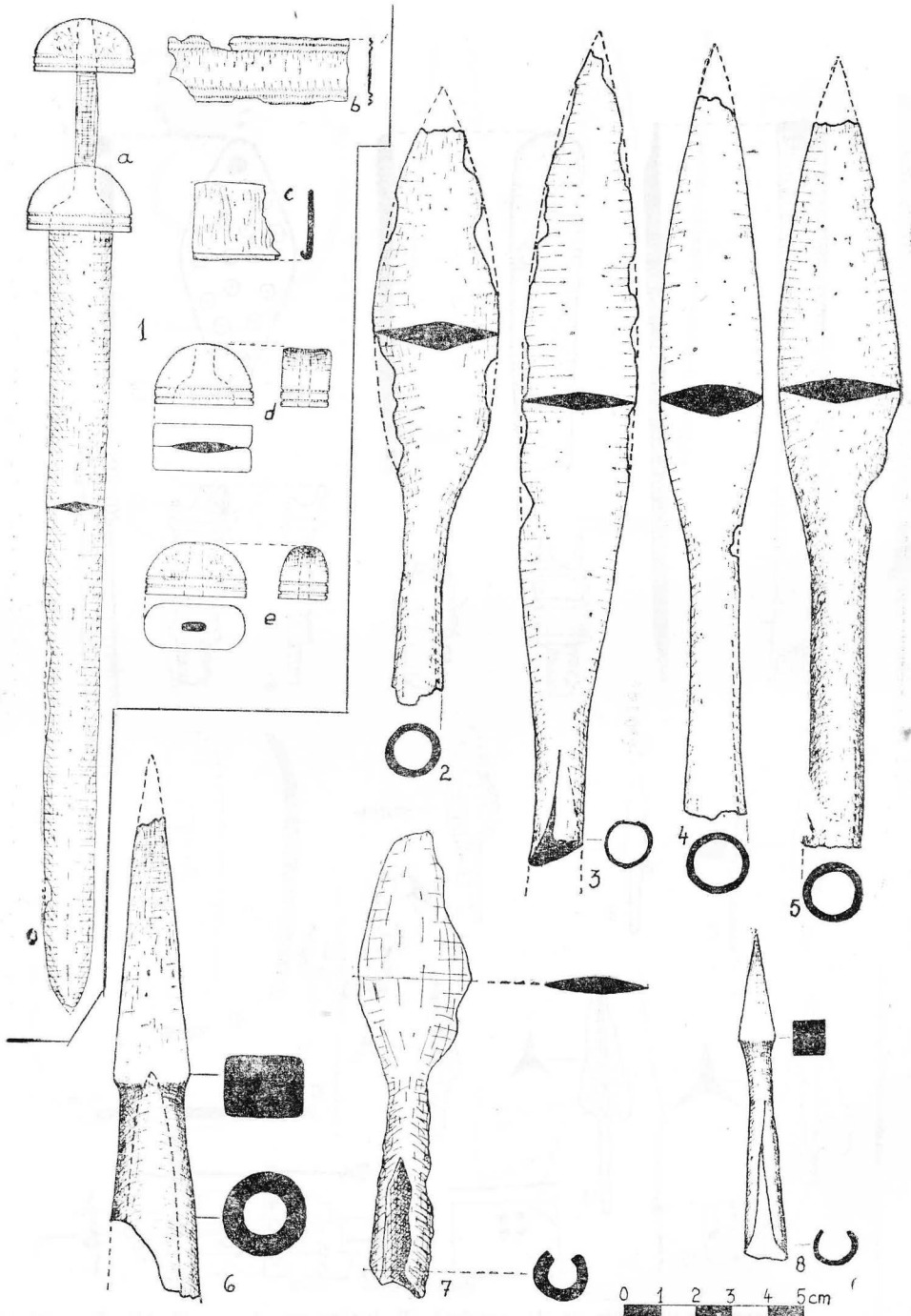
Pl. IX — Tibiscum. Obiecte din bronz (1—18).

Pl. X — *Tibiscum*. Obiecte din bronz (1, 5–6), cuțite din fier (2–4) și oglindă din argint (7).

Pl. XI. — *Tibiscum*. Spatulă din os (1), amuletă (3), întăritoare de arc (2, 11), dispozitive de la săgeată (4-6), piesă de os (7), virfuri de săgeți (8-10, 12-14), plăcuțe de *lorica squamata* (15-17).

Pl. XII. — *Tibiscum*. Spadă din fier (1 a) cu plăsele de os (1 d, 1 e), fragmente din teacă (1 b, 1 c), vîrfuri de lance (2-5), sulite (6-7) și săgeată (8).